

## HVĚZDIČKY: MILENA

### OTÁZKY A ODPOVĚDI

#### 1) Kdo byla Milena Jesenská?

Milena Jesenská byla **česká novinářka, překladatelka a bojovnice proti nacismu**. V rodné zemi v době komunistického režimu dlouhá léta zamlčovaná, v zahraničí donedávna vnímaná pouze jako **adresátka dopisů Franze Kafky**.

Narodila se 10. srpna 1896 na Žižkově (od roku 1922 součást Velké Prahy). Její otec Jan Jesenský pocházel ze zchudlé pražské měšťanské rodiny. Sňatkem s Mileninou matkou Milenou, rozenou Hejzlarovou, si finančně polepšil a časem se vypracoval na mezinárodně **uznávaného stomatologa** a čelistního chirurga. Smýšlením byl český nacionalista, konzervativce a antisemita. Milenina matka byla kultivovaná a umělecky založená žena. Zemřela v roce 1913 v důsledku neléčitelné nemoci.

Milena dospívala v Praze v době vyhraněných česko-německých národnostních konfliktů a v čase první světové války. Navštěvovala výběrovou školu, **první dívčí gymnázium v Rakousko-Uhersku, takzvanou Minervu**. Podle známek patřila spíš k průměrným studentkám, hodně četla a ctěla svou učitelku dějepisu Albínu Honzákovou. Odmaturovala v roce 1915. Na přání otce **začala studovat medicínu na Karlově univerzitě**, ale po čtyřech semestrech studií zanechala.

#### 2) V jaké společnosti se za mlada Milena pohybovala? Kdo byl Franz Kafka a jaký byl jejich vztah?

Už jako minervistka patřila Milena svým výstředním chováním k **pražské zlaté mládeži**. S přítelkyní Stašou Jílovskou občas zašly do **kavárny Arco**, hojně navštěvované českými i německými spisovateli a žurnalisty, jako byli Vladislav Vančura, Ferdinand Peroutka, Karel Poláček, Max Brod, Franz Werfel, E. E. Kisch či Franz Kafka. V Arcu se Milena seznámila i se svým prvním manželem **Ernstem Pollakem**. Jan Jesenský s manželstvím své dcery s židovským intelektuálem nesouhlasil, ale Milena si jej vyvzdorovala. V roce 1918 se novomanželé přestěhovali do Vídně. Už během vídeňského pobytu **navázala Milena korespondenci s Franzem Kafkou a jako první začala překládat jeho povídky do češtiny**. Rozvinul se mezi nimi milostný vztah, jenž trval do roku 1923 a odehrával se až na dvě osobní setkání výhradně v dopisech. Po Kafkově smrti v roce 1924 uveřejnila Milena v Národních listech jeho nekrolog. Brilantně v něm vystihla osobnost a velikost tohoto ve své době nedoceněného spisovatele. **Uveřejnění Kafkových dopisů** zajistilo Mileně nesmrtelnost. Poprvé byly vydány v roce 1952 v Německu, ale až v roce 1983 kompletně i s uvedením jejího jména. **V Československu kniha vyšla poprvé v roce 1968**. Osud Mileniných dopisů Kafkovi není znám.

#### 3) Kde Milena působila jako novinářka a jakým tématům se převážně věnovala? Jaké bylo její postavení mezi ostatními novináři?

Od roku 1918 žila Milena s manželem ve Vídni, zmítaná po rozpadu habsburské monarchie hladem a inflací. Kvůli nedostatku financí a v touze po uplatnění **začala překládat a záhy i psát autorské texty pro české noviny**. První článek, nazvaný „Videň“, jí vyšel v prosinci 1919 v pražském deníku **Tribuna**. V roce 1920 začala vést módní rubriku Tribuny a brzy prosadila vydávání pravidelné týdenní přílohy s názvem **Módní revue**. V roce 1922 začala pracovat pro deník **Národní listy**, později působila v **Lidových novinách**. V ženských rubrikách těchto periodik se **snažila propagovat nový životní styl**. Vedle tradičních článků o módě, receptů a rad, jak vést domácnost, zařazovala **literární překlady renomovaných autorů**, různé reportáže, fejetony a články o nových směrech v architektuře, výchově dětí nebo tělesné kultuře. Mezi ženskými čtenářkami se těšila značné popularitě.

V roce 1926 **spoluzaložila Pestrý týden**. Intelektuálně laděný obrázkový týdeník pro náročné čtenáře ale v původní podobě vydržel vycházet jen dvě sezóny. Vedle žurnalistické práce redigovala v Topičově nakladatelství knižnici **Žena**. Svým působením se Milena zařadila do **generace takzvaných nových žen**, které měly ambice uplatnit se i ve veřejné sféře. Stejně jako mnohé další její vrstevnice toužila po samostatnosti, nezávislosti a rovnocenných vztazích.

#### 4) Proč Milena sympatizovala s komunistickou stranou a proč z ní roku 1936 vystoupila?

---

Milena se postupně začala věnovat i **sociálním tématům**. O „progresivnost“ a levicové názory ale neměly redakce tradičních periodik zájem, a tak Milena s psaním do ženských rubrik na konci 30. let skončila. Začala přispívat do levicových periodik, například do **Světa práce** nebo do avantgardního časopisu **Žijeme**.

Od rozvodu s Ernstem Pollakem v roce 1925 žila trvale v Praze. Pohybovala se v kruzích pražské avantgardy. Její **druhý muž, architekt Jaromír Krejcar**, byl členem Devětsilu, skupiny českých levicových intelektuálů. Společně měli dceru Janu (Honzu, narozenou 1928). Milena se přátelila mimo jiné s Karlem Teigem a měla blízko ke komunistickému novináři Juliu Fučíkovi.

Od počátku 30. let psala i pro komunistický tisk, například pro týdeník Tvorba. **Pravděpodobně v roce 1931 vstoupila do KSČ**. Poměrně záhy ji ale začala odpuzovat pokračující **stalinizace strany** a původní nadšení se obrátilo v otevřenou kritiku. Vadilo jí i potlačování samostatného myšlení. Ze strany byla jako mnozí její přátelé, například historik a novinář Závěš Kalandra či spisovatel Jiří Weil, **v polovině 30. let vyloučena**. Od této chvíle byla komunisty označována za takzvanou trockistku (odpadlici). **Své názory na komunistickou stranu shrnula v článku „Co zbývá z KSČ?“, uveřejněném v roce 1938 v týdeníku Přítomnost.**

#### 5) Jak žila při nástupu a během 2. světové války?

---

Po převzetí moci nacionálními socialisty v Německu v roce 1933 se stalo Československo útočištěm německého exilu. Milena Jesenská navštěvovala uprchlické ubytovny a hovořila s emigranty. Ve svých článcích **informovala o rostoucím antisemitismu a násilí proti Židům v Německu**.

V roce 1937 nastoupila do redakce liberálně demokratického týdeníku Přítomnost, kde se profilovala jako **politická novinářka**. Její reportáže ze Sudet, v nichž upozorňovala na strádání tisíců demokraticky smýšlejících československých Němců a jejich rodin, patří k vrcholům československé žurnalistiky. Po březnové okupaci Česko-Slovenska začala **aktivně pomáhat ohroženým Židům, komunistům a německým antifašistům**. Poskytovala jim přístřeší ve svém bytě v Kouřimské ulici v Praze a zařizovala jim odchod do exilu. Do zahraničí posílala také zprávy, v nichž informovala o situaci v okupované zemi. Spolupracovala s odbojovou organizací Obrana národa a přispívala do nejrozsáhlejšího časopisu českého národního odboje s názvem V boj! V jeho 14. čísle vyšla její **výzva Českým ženám**.

#### 6) Proč byla deportována do koncentračního tábora? Jakou práci tam vykonávala?

---

V listopadu 1939 byla Milena Jesenská **kvůli odbojové činnosti zatčena gestapem**. Věznili ji v Praze na Pankráci a přechodně v Drážďanech, kde proti ní bylo u Lidového soudního dvora vedeno soudní řízení kvůli podezření z velezrady. To bylo nakonec pro nedostatek důkazů zastaveno. Gestapo na ni uvalilo takzvanou ochrannou vazbu a na podzim 1940 byla **deportována do centrálního ženského tábora nacistické říše v Ravensbrücku**. V táboře byla vedena jako česká politická vězeňkyně. Bydlela na prvním bloku a **pracovala jako administrativní síla ve vězeňské nemocnici**. Pomáhala spoluvězeňkyním a podílela se na záchraně životů. Falšovala údaje o nemocech a tajně zařizovala nemocným ženám jinak nedostupnou léčbu. Spřátelila se s německou vězeňkyní, novinářkou Margaret Buber-Neumann, která o Jesenské později napsala knihu. Mezi spoluvězeňkyněmi se těšila respektu. Kvůli svým protisovětským názorům se ale dostávala do střetu s některými vězňenými komunistkami. Vlivem špatných životních podmínek se u ní stupňovaly zdravotní potíže. V roce 1944 **onemocněla zánětem ledvin a 17. května 1944 nemoci podlehl**.

#### Odpovědi vypracovala:

---

Pavla Plachá, Ústav pro studium totalitních režimů, vedoucí Oddělení výzkumu odboje a odporu 1938–1989

#### Doporučená literatura:

---

ČERNÁ, J.: *Adresát Milena Jesenská*. Torst, Praha 2014.

HOCKADAY, M.: *Kafka, láska a odvaha*. Pragma, Praha 1999.

JIRÁSKOVÁ, M.(ed.): *Milena Jesenská. Křižovatky (výbor z díla)*. Torst, Praha 2016.

JIRÁSKOVÁ, M.: *Stručná zpráva o trojí volbě. Milena Jesenská, Joachim von Zedtwitz a Jaroslav Nachtmann v roce 1939 a v čase následujícím*. Nakladatelství Franze Kafky, Praha 1996.

KAFKA, F.: *Dopisy Mileně*. Nakladatelství Franze Kafky, Praha 2001.

KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, M.: *Mýtus Milena. Milena Jesenská jinak*. Primus, Praha 1993.

PLACHÁ, P.; ZEMANOVÁ, V.(ed.): *Milena Jesenská: biografie, historie, vzpomínky / Biografie, Zeitgeschichte, Erinnerung*. Aula, Praha 2016.

VONDRÁČKOVÁ, J.: *Kolem Mileny Jesenské*. Torst, Praha 2014.

WAGNEROVÁ, A.(ed.): *Dopisy Mileny Jesenské. Prostor*, Praha 1998.

WAGNEROVÁ, A.: *Milena Jesenská*. Argo, Praha 2014.

#### Odkazy:

---

Kolem Mileny Jesenské – dokumentární film České televize (režie: Natálie Císařovská; 2018)

<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11700820510-kolem-mileny-jesenske/>

Poslední aktualizace: 05/2021